Συγκεκριμένα, στη νομοθεσία αυτή, η επιστροφή των εισφορών που μπορεί να αξιώσει ο εργαζόμενος που διορίζεται στην εθνική δημόσια διοίκηση, αφού κατέβαλε εισφορές σε σύστημα υποχρεωτικής ασφαλίσεως, αποτελεί αντιστάθμισμα του γεγονότος ότι, αν δεν έχει συμπληρώσει μια ελάχιστη περίοδο καταβολής εισφορών, η υπαγωγή του στο σύστημα της δημόσιας διοικήσεως συνεπάγεται απώλεια παντός συνταξιοδοτικού δικαιώματος βάσει του συστήματος στο οποίο υπαγόταν προηγουμένως, ενώ ο εργαζόμενος που διορίζεται στη δημόσια διοίκηση άλλου κράτους μέλους απολαύει, βάσει της εν λόγω νομοθεσίας, του δικαιώματος να διατηρήσει την υπαγωγή του και να καταβάλλει προαιρετικώς εισφορές, οπότε πρόκειται για δύο καταστάσεις που δεν είναι συγκρίσιμες και επί των οποίων δεν έχει εφαρμογή η αρχή της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων.

ΕΚΘΕΣΗ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ
στην υπόθεση C-28/92 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. *Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο*

Κατά το άρθρο 1229, παράγραφος 1, σημείο 3, και παράγραφος 2, του νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως (Reichsversicherungsordnung, στο εξής: RVO), το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 3, και παράγραφος 2, του νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως των υπαλλήλων (Angestelltenversicherungsgesetz, στο εξής: AVG), υπό τη μορφή που είχαν κατά την επίμαχη περίοδο,

«(1) Δεν υπέχουν υποχρέωση ασφαλίσεως

(...)

3. Οι δημόσιοι και λοιποί υπάλληλοι των δημοσίων φορέων που απαριθμούνται στο σημείο 2, εάν υπάγονται σε σύστημα ισόβιας κοινωνικής ασφαλίσεως και αρωγής στους επιζώντες που έλκουν εξ αυτών δικαίωμα, δυνάμει των κανόνων ή των αρχών του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου ή των αντιστοίχων κανονιστικών ρυθμίσεων του εκκλησιαστικού δικαίου,

(2) Το ζήτημα της υπάρξεως και της χρονικής αφετηρίας του δικαιώματος υπαγωγής σε σύστημα ισόβιας κοινωνικής ασφαλίσεως και αρωγής στους επιζώντες που έλκουν δικαίωμα εκ του ασφαλισμένου κατά την έννοια του άρθρου 1229, παράγραφος 1, σημείο 3, επιλύεται, για το προσωπικό των ομοσπονδιακών αρχών ή φορέα που τελεί υπό την εποπτεία των ομοσπονδιακών αρχών, με απόφαση του οικείου ομοσπονδιακού υπουργού, και για το προσωπικό άλλων φορέων, με απόφαση της ύπατης διοικητικής αρχής του ομοσπόνδου κρατιδίου (Land) στις εγκαταστάσεις ή στην υπηρεσία του οποίου εργάστηκε ο ενδιαφερόμενος ή στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα του ο οικείος φορέας.»

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Κατά το άρθρο 1233, παράγραφος 1, του RVO, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 10, παράγραφος 1, του AVG,

«(1) Τα πρόσωπα τα οποία δεν υπέχουν υποχρέωση ασφαλίσεως, δυνάμει του παρόντος νόμου, του νόμου περί ασφαλίσεως των ιδιωτικών υπαλλήλων, του νόμου περί ασφαλίσεως των εργαζομένων σε ορυχεία, του νόμου περί ασφαλίσεως των βιοτεχνών ή του νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως των αναπήρων που εργάζονται στις προστατευόμενες επιχειρήσεις, και έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στο πεδίο εφαρμογής ratione loci του παρόντος νόμου, μπορούν να καταβάλλουν προαιρετικώς εισφορές για την περίοδο μετά τη συμπλήρωση του 16ου έτους της ηλικίας τους. Η πρώτη φράση εφαρμόζεται επίσης στους Γερμανούς πολίτες κατά την έννοια του άρθρου 116, παράγραφος 1, του Θεμελιώδους Νόμου οι οποίοι έχουν την κατοικία ή της συνήθη διαμονή τους στην αλλοδαπή.

(1α) Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στα πρόσωπα που δεν υπέχουν υποχρέωση ασφαλίσεως δυνάμει του άρθρου 1229 του παρόντος νόμου, του άρθρου 6 του νόμου περί ασφαλίσεως των υπαλλήλων ή του άρθρου 31 του νόμου περί ασφαλίσεως των εργαζομένων σε ορυχεία, ή στα πρόσωπα που απαλλάσσονται της υποχρεώσεως ασφαλίσεως δυνάμει των άρθρων 1230 και 1231 του παρόντος νόμου καθώς και των άρθρων 7 και 8 του νόμου περί ασφαλίσεως των υπαλλήλων και του άρθρου 32 του νόμου περί ασφαλίσεως των εργαζομένων στα ορυχεία, εκτός εάν κατέβαλαν εισφορές για εξήντα μήνες.»

Κατά το άρθρο 1303, παράγραφος 1, του RVO, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 82, παράγραφος 1, του AVG

«(1) Σε περίπτωση που εξέλιπε η υποχρέωση ασφαλίσεως σε όλους τους κλάδους της προβλεπομένης από τον νόμο συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως, χωρίς ο ασφαλισμένος να έχει δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως ή εάν το δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως λήγει για άλλο λόγο πλην της γεννήσεως υποχρεώσεως ασφαλίσεως σε κλάδο της προβλεπομένης από τον νόμο συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως, στον ασφαλισμένο επιστρέφεται, κατόπιν αιτήσεώς του, το ήμισυ των καταβληθεισών εισφορών για την περίοδο μετά τις 20 Ιουνίου 1948 όσον αφορά την επικράτεια της ομοσπονδίας, για την περίοδο μετά τις 24 Ιουνίου 1948 όσον αφορά το κρατίδιο του Βερολίνου και για την περίοδο μετά τις 19 Νοεμβρίου 1947 όσον αφορά το κρατίδιο του Σάαρ. (...)»

2. *Η διαφορά της κύριας δίκης*

Η Marie-Hélène Leguaye-Neelsen, Γαλλίδα υπήκοος γεννηθείσα το 1951, κατέβαλε ως είχε υποχρέωση από το 1973 έως το 1977, κατά την περίοδο δηλαδή που εργαζόταν στη Γερμανία, εισφορές στο Bundesversicherungsanstalt für Angestellte (στο εξής: BfA) για συνολική περίοδο μικρότερη από εξήντα μήνες. Από το 1973, καταβάλλει υποχρεωτικές εισφορές στο γαλλικό σύστημα ασφαλίσεως των δημοσίων υπαλλήλων.

Επειδή ήθελε να επιστρέψει στη Γαλλία, όπου εργάζεται σήμερα ως εκπαιδευτικός στον δημόσιο τομέα, η Leguaye-Neelsen ζήτησε τον Σεπτέμβριο του 1990 την επιστροφή των εισφορών που είχε καταβάλει στη Γερμανία στα πλαίσια της προβλεπομένης από τον νόμο συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως.

Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με απόφαση του BfA της 19ης Σεπτεμβρίου 1990, η οποία επικυρώθηκε με απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 1991, εκδοθείσα κατόπιν διοικητικής ενστάσεως της ενδιαφερομένης.

Κατά το BfA, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, ως Γαλλίδα υπήκοος κατοικούσα στη Γερμανία, εξομοιώνεται με Γερμανίδα υπήκοο και, κατά συνέπεια, έχει το δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως, πράγμα που αποκλείει το δικαίωμα επιστροφής των εισφορών που είχε καταβάλει. Το δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως δεν αποκλείεται εκ μόνου του γεγονότος ότι η ενδιαφερομένη, ως Γαλλίδα δημόσιος υπάλληλος, υπάγεται στο γαλλικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των δημοσίων υπαλλήλων. Δημόσιοι υπάλληλοι που αποκτούν ή απέκτησαν την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου σε άλλο κράτος μέλος δεν αποκλείονται της προαιρετικής ασφαλίσεως.

Το Sozialgericht Reutlingen, επιληφθέν της προσφυγής που άσκησε η Leguaye-Neelsen στις 7 Φεβρουαρίου 1991, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 9, 10, παράγραφος 2, 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 την έννοια ότι ο εργαζόμενος έχει επίσης δικαίωμα επιστροφής των εισφορών κατά την εθνική νομοθεσία, οσάκις υπάγεται σε ανάλογο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των δημοσίων υπαλλήλων όχι δυνάμει των εθνικών διατάξεων της χώρας αυτής, αλλά κατ' εφαρμογήν των διατάξεων άλλου κράτους μέλους;»

Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι το επίδικο σύστημα προσβάλλει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του προμνησθέντος κανονισμού 1408/71.

Καταρχάς, είναι βέβαιο ότι η ενδιαφερομένη θα είχε δικαίωμα επιστροφής του ημίσεος των καταβληθεισών εισφορών, πράγμα που ζητεί στο πλαίσιο της κύριας δίκης, αν ήταν Γερμανίδα δημόσιος υπάλληλος. Ακολούθως, η κάλυψη του γερμανικού και του γαλλικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως των δημοσίων υπαλλήλων είναι παρόμοια. Τέλος, το άρθρο 4, παράγραφος 4, του προμνησθέντος κανονισμού 1408/71, το οποίο αποκλείει του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού αυτού τα ειδικά συστήματα των δημοσίων υπαλλήλων και των προς αυτούς εξομοιουμένων, δεν έχει εφαρμογή, αντιθέτως προς την άποψη που διατύπωσε το Bundessozialrericht με απόφασή του της 12ης Σεπτεμβρίου 1979, σε περιπτώσεις όπως η προκειμένη, καθόσον η επίμαχη ρύθμιση δεν εντάσσεται σε ειδικό σύστημα κοινωνικής προνοίας των Γερμανών δημοσίων υπαλλήλων. Το γερμανικό σύστημα συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως έχει απλώς συνεκτιμήσει το γεγονός ότι έπρεπε να αποφευχθεί, στο μέτρο του δυνατού, η διπλή καταβολή εισφορών.

3. *Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου*

Η διάταξη του αιτούντος δικαστηρίου πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 3 Φεβρουαρίου 1992.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού ΕΟΚ του Δικαστηρίου, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν, στις 14 Μαΐου 1992, το καθού της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενο από τον Tilo Herrmann, Leitender Verwaltungsdirektor bei der Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον Ernst Röder, Ministerialrat του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομικών και τον Claus-Dieter Quassowski, Regierungsdirektor στο ίδιο υπουργείο, και στις 31 Ιουλίου 1992 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτή-

των, εκπροσωπουμένη από τη Μαρία Πατακιά, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενη από τον Bernd Schulte, του Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht του Μονάχου.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς την προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, με απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 1993, η υπόθεση ανατέθηκε στο πέμπτο τμήμα.

II — Περίληψη των γραπτών παρατηρήσεων που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

Το BfA παρατηρεί ότι το άρθρο 210 του Sechstes Buch Sozialgesetzbuch (SGB VI, στο εξής: κώδικας κοινωνικών ασφαλίσεων), στο οποίο αντιστοιχούσε, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1991, το άρθρο 82 του AVG, απαιτεί, ως προϋπόθεση για την ύπαρξη δικαιώματος επιστροφής των νομίμως καταβληθεισών εισφορών στο γερμανικό σύστημα συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως, να μην έχει ο ασφαλισμένος δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως.

Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης όμως δεν πληροί την προϋπόθεση αυτή. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι έχει τη γαλλική ιθαγένεια και κατοικεί στη Γαλλία δεν εμποδίζει την εφαρμογή των διατάξεων περί προαιρετικής ασφαλίσεως στο γερμανικό σύστημα συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως, εφόσον ο κανονισμός 1408/71 προβλέπει στο παράρτημα VI, Γ, σημείο 7, στοιχείο β', την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων περί προαιρετικής ασφαλίσεως στους υπηκόους άλλου κράτους μέλους που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους σε άλλο κράτος πλην της Γερμανίας.

Καίτοι το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων (μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1991, άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο α', του AVG) περιορίζει το δικαίωμα προαιρετικής υπαγωγής σε όσους δεν υπέχουν υποχρέωση ασφαλίσεως — όπως, για παράδειγμα, οι δημόσιοι υπάλληλοι κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων — ή έχουν απαλλαγεί της υποχρεώσεως αυτής, η ενδιαφερομένη δεν μπορεί να τύχει των σχετικών ευεργετημάτων καθόσον δεν μπορεί να θεωρηθεί Γερμανίδα δημόσιος υπάλληλος και καθόσον το γερμανικό δίκαιο δεν προβλέπει την εξομοίωση δημοσίου υπαλλήλου άλλου κράτους μέλους με Γερμανό δημόσιο υπάλληλο.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, το BfA προτείνει στο Δικαστήριο να δώσει αρνητική απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

Πάντως, φρονεί ότι υπάρχει και άλλος τρόπος να ικανοποιηθεί το αίτημα της ενδιαφερομένης. Συγκεκριμένα, το άρθρο 17 του κανονισμού 1408/71 παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη ή στις αρμόδιες αρχές των κρατών αυτών να προβλέψουν, με κοινή συμφωνία, εξαιρέσεις υπέρ ορισμένων κατηγοριών προσώπων, ιδίως εξαιρέσεις από τον κανόνα συγκρούσεως του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού, κατ' εφαρμογήν του οποίου, η ενδιαφερομένη που εργάσθηκε κατά την επίμαχη περίοδο στη Γερμανία υπαγόταν καταρχήν στη νομοθεσία του κράτους αυτού.

Έτσι, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η Leguaye-Neelsen υπήχθη τότε όχι στη γερμανική νομοθεσία, αλλά στη γαλλική, και κατά συνέπεια οι επίμαχες εισφορές κακώς καταβλήθηκαν στο γερμανικό σύστημα συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως και επομένως πρέπει να επιστραφούν δυνάμει του άρθρου 26, παράγραφος 2, του κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων.

Το BfA προσθέτει συναφώς ότι η Leguaye-Neelsen υπάγεται αναμφίβολα στις κατηγορίες προσώπων που καλύπτει το προμνησθέν άρθρο 17 και ότι η παρέκκλιση θα μπορούσε να αναγνωριστεί, χωρίς να συναινέσουν ειδικώς οι γαλλικές αρχές, από το Bundesverband der Ortskrankenkassen, αρμόδιο προς τούτο οργανισμό. Κατά τις πληροφορίες της, οι γαλλικές αρχές δεν θα απαιτούσαν, στην περίπτωση αυτή, καμιά πρόσθετη εισφορά για την εν λόγω περίοδο.

Η *Γερμανική Κυβέρνηση* υπενθυμίζει, προεισαγωγικώς, το περιεχόμενο της σχετικής γερμανικής νομοθεσίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 82 του AVG, οι ασφαλισμένοι που δεν υπάγονται στην υποχρεωτική ασφάλιση και δεν έχουν δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως δικαιούνται, κατόπιν αιτήσεως, επιστροφής των εισφορών που κατέβαλαν.

Σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, σημείο 3, του AVG (από την 1η Ιανουαρίου 1992, άρθρο 5, παράγραφος 1, του κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων), στους Γερμανούς δημοσίους υπαλλήλους δεν επιβάλλεται από τον νόμο υποχρέωση ασφαλίσεως, διότι υπάγονται σε ειδικό σύστημα προνοίας.

Από το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο α', του AVG προκύπτει ότι αν οι εν λόγω δημόσιοι υπάλληλοι κατέβαλαν στη συνταξιοδοτική ασφάλιση εισφορές για λιγότερο από εξήντα μήνες, δεν έχουν δικαίωμα να καταβάλλουν προαιρετικές εισφορές στην ασφάλιση αυτή και μπορούν, κατά συνέπεια, να αξιώσουν την επιστροφή των εισφορών που κατέβαλαν.

Το δικαίωμα επιστροφής των εισφορών που εγγυάται το άρθρο 82 του AVG είναι επομένως συνέπεια της υπαγωγής του δημοσίου υπαλλήλου στο ειδικό σύστημα κοινωνικής προνοίας των Γερμανών δημοσίων υπαλλήλων.

Η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμογή στο προσωπικό των δημοσίων υπηρεσιών των άλλων κρατών μελών. Συγκεκριμένα, χαρακτηριστικό της εννοίας του δημοσίου υπαλλήλου στο γερμανικό δημοσιοϋπαλληλικό δίκαιο είναι η εξάρτηση από συγκεκριμένο εργοδότη του δημοσίου τομέα και η εξαίρεση από την υποχρέωση ασφαλίσεως χορηγείται μόνον οσάκις η ύπατη ομοσπονδιακή αρχή ή η ανώτατη αρχή ενός ομοσπόνδου κρατιδίου από το οποίο εξαρτάται ο υπάλληλος διαπίστωσε επισήμως την απόκτηση δικαιώματος ισόβιας αρωγής κατά την έννοια του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου (άρθρο 6, παράγραφος 2, του AVG και άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερη φράση, του κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων). Οι λοιποί υπάλληλοι δεν έχουν κανένα δικαίωμα επιστροφής των εισφορών, καθόσον διατηρούν το δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως.

Η Γερμανική Κυβέρνηση φρονεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 δεν επιβάλλει να αναγνωριστεί στην προσφεύγουσα της κύριας δίκης η δυνατότητα να αξιώσει, ως Γαλλίδα δημόσιος υπάλληλος, την επιστροφή των εισφορών, την οποία θα δικαιούνταν δημόσιος υπάλληλος που υπάγεται στο σύστημα της γερμανικής δημοσιοϋπαλληλίας. Συγκεκριμένα, το άρθρο αυτό δεν επιβάλλει την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως των εργαζομένων που εμπίπτουν στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 παρά μόνον «υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων του παρόντος κανονισμού». Καίτοι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης υπάγεται, ως μισθωτή εργαζομένη στη Γερμανία υπέχουσα υποχρέωση ασφαλίσεως, στον κανονισμό 1408/71, το άρθρο 4, παράγραφος 4, του ιδίου κανονισμού προβλέπει ακριβώς ότι ο κανονισμός αυτός δεν ισχύει για τα ειδικά συστήματα των δημοσίων υπαλλήλων ή των προς αυτούς εξομοιουμένων.

Η Γερμανική Κυβέρνηση διευκρινίζει συναφώς ότι η απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής εισφορών στην υποχρεωτική ασφάλιση — υπέρ των δημοσίων υπαλλήλων — στηρίζεται στην αυτόνομη οργάνωση του δικού τους συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως και επομένως η απαλλαγή αυτή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ειδικού συστήματος των δημοσίων υπαλλήλων και των προς αυτούς εξομοιουμένων.

Εφόσον ο κανονισμός δεν έχει εφαρμογή επί του ειδικού συστήματος κοινωνικής προνοίας των Γερμανών δημοσίων υπαλλήλων, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δεν μπορεί, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, να εξομοιωθεί προς αυτούς ως προς τις έννομες συνέπειες του συστήματος αυτού στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως.

Επομένως, κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης μπορεί να θεωρηθεί, ως προς την αίτησή της για επιστροφή των εισφορών που κατέβαλε, ως Γερμανίδα μισθωτή εργαζόμενη ασφαλισμένη στο σύστημα του κοινού δικαίου και όχι ως Γερμανίδα δημόσιος υπάλληλος. Εξ αυτού προκύπτει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 82 του AVG, η ενδιαφερομένη δεν έχει δικαίωμα επιστροφής των καταβληθεισών εισφορών, διότι διατηρεί το δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο α', του AVG. Από τον συνδυασμό των διατάξεων αυτών με τις διατάξεις του παραρτήματος VI, Γ, σημείο 7, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι το δικαίωμα καταβολής προαιρετικών εισφορών στη συνταξιοδοτική ασφάλιση εξακολουθεί να υπάρχει ακόμη και σε περίπτωση διαμονής ή εργασίας στη Γαλλία.

Η Γερμανική Κυβέρνηση φρονεί ότι κανένα διαφορετικό συμπέρασμα δεν μπορεί να συναχθεί από τα άλλα άρθρα που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο.

Καταρχάς, εφόσον το άρθρο 9 του κανονισμού 1408/71 προβλέπει ότι ο ασφαλισμένος δεν χάνει το δικαίωμα προαιρετικής συνεχιζομένης ασφαλίσεως, επειδή κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος, το αυτό ισχύει και κατά τη γερμανική νομοθεσία.

Ακολούθως, το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού εξομοιώνει ρητώς, ως προς την επιστροφή των εισφορών, την υποχρεωτική ασφάλιση σ' ένα άλλο κράτος μέλος προς εκείνη του κράτους μέλους καταγωγής. Επομένως, η προϋπόθεση του δικαιώματος επιστροφής των εισφορών κατ' εφαρμογήν της γερμανικής νομοθεσίας, ήτοι η λήξη της υποχρεώσεως ασφαλίσεως σε όλους τους κλάδους της προβλεπομένης από τον νόμο συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως, δεν θεωρείται ότι πληρούται αν ο ενδιαφερόμενος ασκεί στη Γαλλία δραστηριότητα για την οποία υφίσταται υποχρέωση ασφαλίσεως. Αν η προσφεύγουσα ασκούσε δραστηριότητα υπαγομένη στο γενικό γαλλικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, το κοινοτικό δίκαιο θα απέκλειε την επιστροφή των εισφορών που έχουν καταβληθεί στη γερμανική συνταξιοδοτική ασφάλιση.

Τέλος, εφόσον η προσφεύγουσα της κύριας δίκης προβάλλει δικαιώματα επικαλούμενη την ιδιότητα της Γαλλίδας δημοσίου υπαλλήλου, η εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ', του κανονισμού 1408/71 θα συνεπαγόταν ότι τα δικαιώματα αυτά θα μπορούσαν να εξεταστούν μόνον δυνάμει της γαλλικής νομοθεσίας. Επομένως, θα έπρεπε να στραφεί κατά του Γαλλικού Δημοσίου.

Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, δεδομένου ότι η κοινοτική νομοθεσία δεν προβλέπει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως των δημοσίων υπαλλήλων, δεν γεννώνται αντίστοιχες υποχρεώσεις εις βάρος των κρατών μελών.

Η Γερμανική Κυβέρνηση φρονεί εξάλλου ότι το επίδικο σύστημα δεν είναι άδικο, καθόσον με την καταβολή προαιρετικών εισφορών επί εξήντα τουλάχιστον μήνες η ενδιαφερομένη, σε αντίθεση προς ένα Γερμανό δημόσιο υπάλληλο, θα αποκτήσει δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως στη Γερμανία μόλις συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδοτήσεως. Η λύση αυτή είναι ευνοϊκότερη από τη ζητούμενη επιστροφή των εισφορών, η οποία περιλαμβάνει μέρος μόνον των εισφορών που κατέβαλε ο μισθωτός εργαζόμενος.

Η Γερμανική Κυβέρνηση προτείνει επομένως στο Δικαστήριο να δώσει την εξής απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα:

«Οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία κατά την οποία μόνον οι ημεδαποί δημόσιοι υπάλληλοι δικαιούνται επιστροφής των εισφορών που έχουν καταβληθεί στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.»

Η *Επιτροπή* παρατηρεί καταρχάς ότι από το άρθρο 9 και το παράρτημα VI, Γ, σημείο 7, του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι οι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους πλην της Γερμανίας μπορούν προαιρετικώς να καταβάλλουν εισφορές στο γερμανικό σύστημα συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως, ακόμη και αν δεν έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στο πεδίο εφαρμογής ratione loci του RVO, ο οποίος έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης.

Ως προς τους Γερμανούς υπηκόους, το δικαίωμα προαιρετικής ασφαλίσεως περιορίζεται από το άρθρο 1233, παράγραφος 1, στοιχείο α', του RVO, καθόσον η διάταξη αυτή περιόρισε τα δικαιώματα όσων δεν υπέχουν υποχρέωση ασφαλίσεως (άρθρο 1229 του RVO) και όσων έχουν απαλλαγεί της υποχρεώσεως αυτής κατόπιν αιτήσεώς τους (άρθρα 1230 και επ. του RVO). Συγκεκριμένα, αποκτούν δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως μόνον εφόσον προηγουμένως έχουν καταβάλει επί εξήντα τουλάχιστον μήνες εισφορές στα πλαίσια ασκήσεως επαγγέλματος ή δραστηριότητας για τα οποία υφίσταται υποχρέωση ασφαλίσεως.

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι σκοπός του όρου των εξήντα μηνών προηγουμένης ασφαλίσεως είναι να εμποδίσει ιδίως τους Γερμανούς δημοσίους υπαλλήλους να καταβάλλουν προαιρετικές εισφορές προκειμένου να τύχουν συμπληρωματικής ασφαλίσεως γήρατος.

Δεδομένου ότι αυτός ο περιορισμός του δικαιώματος προαιρετικής ασφαλίσεως έχει, σε πολλές περιπτώσεις, ως συνέπεια οι μέχρι τότε καταβληθείσες εισφορές να μη γεννούν δικαίωμα λήψεως παροχών, το άρθρο 1303, παράγραφος 1, του RVO έχει ως σκοπό να παράσχει, με την επιστροφή του ημίσεος των καταβληθεισών εισφορών, κάποια αντιστάθμιση σε όσους έχουν χάσει κάθε ελπίδα να λάβουν σύνταξη.

Ο εν λόγω όμως περιορισμός του δικαιώματος προαιρετικής ασφαλίσεως δεν έχει εφαρμογή στους υπηκόους άλλων κρατών μελών που δεν πληρούν τους όρους της ελεύθερης υπαγωγής σε ασφαλιστικό φορέα (άρθρο 1229 του RVO) ή της απαλλαγής από την υποχρέωση ασφαλίσεως (άρθρα 1230 και επ.). Επομένως, ο υπήκοος άλλου κράτους μέλους, ο οποίος είναι δημόσιος υπάλληλος στη χώρα καταγωγής του, δεν ανήκει στους «δημοσίους και άλλους υπαλλήλους» κατά την έννοια του άρθρου 1229, παράγραφος 1, σημείο 3, του RVO, καθόσον η ελευθερία υπαγωγής σε ασφαλιστικό φορέα των υπαλλήλων αυτών προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι ο εργοδότης είναι ένας από τους δημοσίους φορείς που απαριθμούνται περιοριστικά στο σημείο 2 της διατάξεως αυτής.

Επομένως, κατά την Επιτροπή, ο περιορισμός του δικαιώματος προαιρετικής ασφαλίσεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1233, παράγραφος 1, στοιχείο α', του RVO δεν μπορεί να έχει εφαρμογή στους αλλοδαπούς υπηκόους, συμπεριλαμβανομένων των υπηκόων άλλων κρατών μελών.

Συναφώς, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η ύπαρξη δικαιώματος προαιρετικής ασφαλίσεως αποκλείει την επιστροφή των καταβληθεισών εισφορών, ακόμη και αν ο ενδιαφερόμενος στην πραγματικότητα δεν έκανε χρήση του δικαιώματος αυτού.

Η Επιτροπή παρατηρεί ακολούθως ότι, κατά το άρθρο 9 του κανονισμού 1408/71, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να εξαρτά την υπαγωγή στην προαιρετική ασφάλιση από την προϋπόθεση να κατοικεί ο ενδιαφερόμενος στο κράτος αυτό σε περίπτωση που προηγουμένως είχε υπαχθεί στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους, ως εργαζόμενος.

Ως προς το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η διάταξη αυτή έχει ως συνέπεια ότι σε περίπτωση που, δυνάμει του εσωτερικού δικαίου ενός κράτους μέλους, όπως εν προκειμένω του άρθρου 1303 του RVO (σημερινό άρθρο 210 του γερμανικού κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων), το δικαίωμα επιστροφής των εισφορών προϋποθέτει ιδίως ότι ο ασφαλισμένος δεν υπέχει υποχρέωση ασφαλίσεως, η εν λόγω επιστροφή αποκλείεται επίσης οσάκις ο ενδιαφερόμενος υπέχει υποχρέωση ασφαλίσεως σε άλλο κράτος μέλος.

Ως προς το άρθρο 13 του ιδίου κανονισμού, αυτό στηρίζεται στην αρχή ότι ο ασφαλισμένος στον οποίο αναφέρεται το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού υπόκειται, ανεξαρτήτως της κατοικίας και της ιθαγενείας του, στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο εργάζεται.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι προμνησθείσες διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως της θεμελιώδους αρχής της απαγορεύσεως κάθε δυσμενούς διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των υπηκόων των κρατών μελών, η οποία δεσμεύει τόσον τον κοινοτικό νομοθέτη όσον και τα κράτη μέλη.

Η αρχή αυτή, η οποία διατυπώνεται ιδίως με τα άρθρα 7 και 48 της Συνθήκης και επαναλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, απαγορεύει όχι μόνον τις άμεσες διακρίσεις λόγω ιθαγενείας, αλλά και όλες εκείνες που, στηριζόμενες σε άλλα κριτήρια, καταλήγουν στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα (βλ. μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 1986, 41/84, Pinna, Συλλογή 1986, σ. 1, σκέψεις 23 έως 25, και της 7ης Ιουνίου 1988, 20/85, Roviello, Συλλογή 1988, σ. 2805, σκέψεις 14 έως 16), διότι γενικός σκοπός των διατάξεων αυτών είναι η διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας με την κατάργηση κάθε διακρίσεως όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους λοιπούς όρους εργασίας.

Επομένως, η Επιτροπή φρονεί ότι το ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν η μη εξομοίωση, όσον αφορά την υπαγωγή στην προαιρετική ασφάλιση στη Γερμανία, των υπηκόων άλλων κρατών μελών που διορίζονται δημόσιοι υπάλληλοι στα κράτη αυτά προς τους Γερμανούς υπηκόους που διορίζονται δημόσιοι υπάλληλοι στη Γερμανία, καθώς και ο εξ αυτού απορρέων αποκλεισμός του δικαιώματος επιστροφής των εισφορών, αποτελούν έμμεση δυσμενή διάκριση κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

Συναφώς, η Επιτροπή παρατηρεί ότι ο αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 των ειδικών συστημάτων των δημοσίων υπαλλήλων αφορά μόνον τέτοια

ειδικά συστήματα και όχι τις διατάξεις που θεσπίστηκαν — στα πλαίσια του προβλεπομένου από τον νόμο συστήματος συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως — ενόψει της υπάρξεως ειδικών συστημάτων για τους δημοσίους υπαλλήλους.

Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 απαριθμεί τους διαφόρους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως στους οποίους έχει εφαρμογή ο κανονισμός αυτός, από δε την παράγραφο 2 προκύπτει ότι πάντοτε καλύπτεται η σχετική νομοθεσία στο σύνολό της, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων περί επιστροφής των εισφορών.

Η Επιτροπή παρατηρεί ακόμη ότι αν ο αποκλεισμός της επιστροφής, που προβλέπει το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, σε περίπτωση συνεχίσεως μιας υποχρεωτικής ασφαλίσεως σε άλλο κράτος μέλος, είναι προς το συμφέρον του ασφαλισμένου, δεν συμβαίνει το ίδιο, οσάκις ο ενδιαφερόμενος δεν υπάγεται στην υποχρεωτική ασφάλιση σε άλλο κράτος μέλος και επομένως δεν έχει ούτε το δικαίωμα, ως υποχρεωτικώς ασφαλισμένος, να συνυπολογιστούν οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπλήρωσε προηγουμένως σε άλλο κράτος μέλος.

Η Επιτροπή φρονεί ότι ο περιορισμός του δικαιώματος επιστροφής των εισφορών μόνο στην περίπτωση διορισμού του ενδιαφερομένου στη γερμανική δημόσια διοίκηση συνιστά εμμέσως δυσμενή διάκριση εις βάρος των υπηκόων των άλλων κρατών μελών, καθόσον συνήθως αυτοί, αφού έκαναν χρήση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, υπάγονται στα συστήματα συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως για τους δημοσίους υπαλλήλους αυτών των άλλων κρατών μελών. Επομένως, μόνον η εφαρμογή ενός ομοιομόρφου συστήματος επιστροφής των εισφορών σε όσους διορίζονται στη γερμανική δημόσια διοίκηση και σε όσους διορίζονται στη δημόσια διοίκηση άλλου κράτους μέλους καθιστά δυνατό να αποφευχθεί η παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων.

Ενόψει των προεκτεθέντων, η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να δώσει την εξής απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα:

«Οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 έχουν την έννοια ότι ένας εργαζόμενος έχει επίσης δικαίωμα να του επιστραφούν οι εισφορές που κατέβαλε σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, δικαίωμα που συνδέεται με τον αποκλεισμό του δικαιώματος προαιρετικής ασφαλίσεως δυνάμει της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους λόγω της υπαγωγής του σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως για τους δημοσίους υπαλλήλους, οσάκις υπάγεται σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως για τους δημοσίους υπαλλήλους όχι δυνάμει της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους, αλλά κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους».

J. C. Moitinho de Almeida
εισηγητής δικαστής